

7.3 UNOS PODATAKA

Podatke unosimo ili menjamo upisivanjem u polje za unos, izborom iz šifrnika ili padajućeg spiska.

7.3.1 Unos sadržaja potpolja

Sadržaj potpolja unosimo u polja za unos. Potpolja imaju ograničenu ili neograničenu dužinu unosa. Određena potpolja imaju fiksnu dužinu unosa koju ne možemo menjati (npr. u potpolje *100c – Godina izdavanja 1* moramo uneti tačno četiri znaka).

Postupak

1. Otvorimo potpolje (v. pogl. 7.2).
2. U polje za unos unesemo tekst ili postojeći sadržaj ispravimo ili promenimo.

Prilikom unosa može nam pomoći tabela COBISS znakova koju možemo pozvati metodom **Uređivanje / Ubaci COBISS znak**. Postupak unosa znakova pomoću tabele opisan je u pogl. 7.3.1.1.

Programom za proveru pravopisa, u polju za unos možemo da proverimo pravilnost unetog teksta. Program za proveru pravopisa opisan je u pogl. 7.3.1.2.

U polje za unos možemo ubaciti i:

- znak za sortiranje NSB/NSE (npr. ≠The ≠)

Izaberemo metodu **Uređivanje / Ubaci znak za sortiranje**.

Savet:

Znak za sortiranje možemo dodati i pritiskom na tipke <Ctrl> + <tipka za razmak>.

- oznaku LaTeX

Izaberemo metodu **Uređivanje / Ubaci LaTeX oznaku**.

Upozorenje:

Potpolja kod polja u kojima je normativna kontrola uključena popunjavamo posredno preko normativnih baza podataka CONOR (v. pogl. 7.3.4.1) i SGC (v. pogl. 7.3.4.2).

3. Po potrebi promenimo slova (npr. velika slova u mala ili obratno).

Ako slova u polju za unos želimo da promenimo u mala slova, označimo željeni sadržaj i izaberemo metodu **Uređivanje / Pretvori u mala slova**. Ako slova želimo da promenimo u velika slova, izaberemo metodu **Uređivanje / Pretvori u velika slova**.

4. Po potrebi promenimo pismo (npr. iz latinice u ćirilicu ili obratno).

Ako pismo u polju za unos želimo da promenimo u ćirilicu, označimo željeni sadržaj i izaberemo metodu **Uređivanje / Pretvori u srpsku/makedonsku ćirilicu**. Pri tom se kombinacije lj, nj, dž, dz promene u slova љ, њ, џ, ѕ. Ako pismo u polju za unos želimo da promenimo u latinicu, izaberemo metodu **Uređivanje / Pretvori u latinicu**. Metode su aktivne samo u COBISS sistemima u kojima se koristi ćirilica.

5. Zatvorimo potpolje (v. pogl. 7.2).

Ako sadržaj potpolja nije kontrolisan, upisana vrednost se prenese iza oznake potpolja.

Ako je sadržaj potpolja kontrolisan, upisana vrednost se ne upisuje ako nije ispravna, a ispisuje se upozorenje o grešci. Pogrešnu vrednost tipkama <Ctrl> + <V> možemo ponovo uneti u polje za unos i zatim je ispraviti.

Mogućnosti ...

Unos sadržaja potpolja možemo zaključiti i tako što izaberemo metodu **Uređivanje / Otkazi**, s tim što tada sadržaj potpolja ostaje onakav kakav je bio pre promene.

Savet:

Metode iz menija **Uređivanje** možemo izabrati i iz priručnog menija (v. pogl. 3.2.3).

7.3.1.1 Prozor Skup COBISS znakova

Programska oprema omogućava unos i pretraživanje podataka koji sadrže bilo koje znakove iz skupa UNICODE. U prozoru **Skup COBISS znakova** možemo naći najčešće korišćena slova proširene latinice koja mogu da nam pomognu prilikom unosa.

Postupak

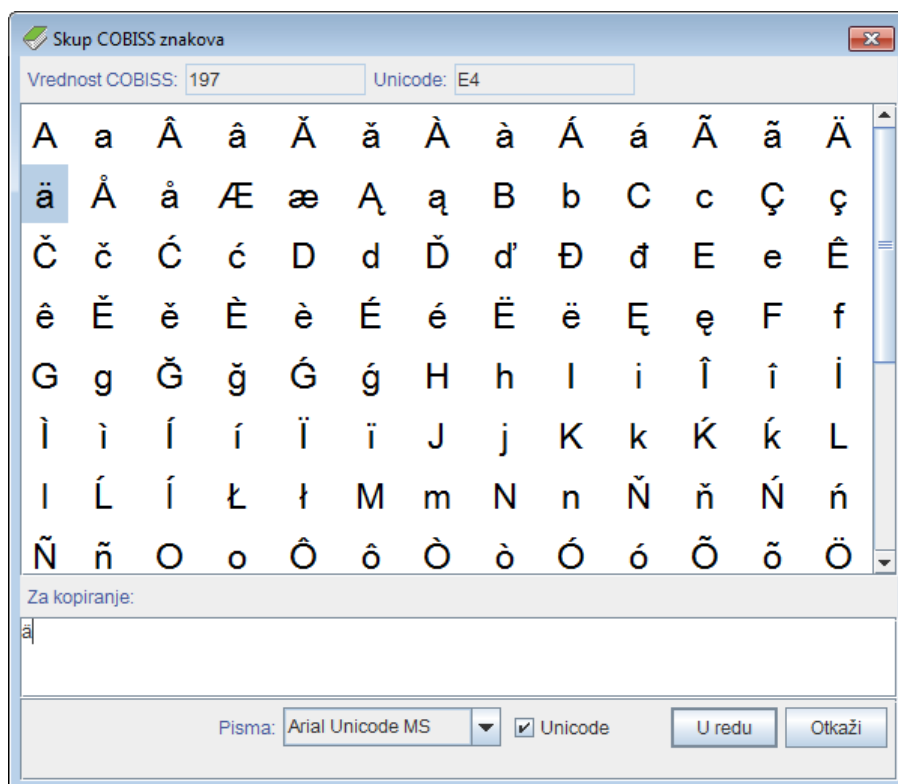
1. U editoru ili pretraživaču aktiviramo polje za unos i postavimo se na mesto na kojem želimo da upišemo znak ili niz znakova.

2. Pritisnemo tipke <Ctrl> + <S>.

Otvora se prozor **Skup COBISS znakova**. U centralnom delu prozora nalazi se spisak u kojem su prikazani COBISS znaci.

Ako polje za unos u pretraživaču ili editoru već sadrži tekst, taj se tekst programski prenosi i u polje za unos "Za kopiranje".

3. Ako kliknemo bilo koji znak, u vrhu spiska, kod "Vrednost COBISS" prikazuje se kod COBISS, a kod "Unicode", Unicode kôd izabranog znaka.

Slika 7.3-1: Prozor Skup COBISS znakova

4. Kod "Pisma" izaberemo vrstu pisma za prikaz COBISS znakova. Podrazumevana vrednost je *Arial Unicode MS*. Možemo izabrati bilo koje od pisama instaliranih na našem računaru, s tim što u nekim pismima nisu definisani svi znaci iz skupa COBISS znakova. Znake, koji nedostaju u izabranom pismu, zamenjuje znak "?".
5. Ako označimo okvir za aktiviranje "Unicode", spisak kod "Pisma" ograničen je samo na pisma po Unicode standardu.
6. Iz spiska znake biramo tako što svaki znak kliknemo dva puta. Izabrani znaci prenose se na odgovarajuće mesto u polju za unos "Za kopiranje". Znake, koji postoje na tastaturi, možemo ukucati i neposredno u polje za unos "Za kopiranje".
7. Kliknemo dugme **U redu**.

Sadržaj iz polja za unos "Za kopiranje" dodaje se u polje za unos u editoru ili pretraživaču, i to u veličini i pismu koje smo izabrali za prikaz teksta u korisničkom interfejsu, a ne u pismu koje smo podesili u prozoru **Skup COBISS znakova**.

Ako pismo, izabrano za prikaz teksta u korisničkom interfejsu, ne uključuje znak COBISS koji smo izabrali u prozoru **Skup COBISS znakova**, izabrani znak će u editoru ili pretraživaču u polju za unos biti prikazan kao "□".

Mogućnosti ...

Neka slova s dijakritičkim znakom možemo uneti i tako što najpre istovremeno pritisnemo tipke <Alt Gr> + <dijakritički znak>, a potom još i tipku za osnovni znak.

7.3.1.2 Program za proveru pravopisa (spell checker)¹

Programska oprema omogućuje upotrebu programa za proveru pravopisa za slovenački jezik koji usput proverava štamparske greške i pogrešno upisane reči. U rečnik su uključene i često korišćene skraćenice koje se pojavljuju u katalogizaciji.

Program za proveru pravopisa uključen je u potpolja u koja unosimo:

- podatke na jeziku katalogizacije
- podatke koji su prepisani s publikacije, mada samo u slučaju kada je publikacija na slovenačkom jeziku
- predmetne odrednice

Upozorenje:

Za proveru naslova i drugih podataka, koji su prepisani s publikacije, u potpolje 101a prethodno treba uneti kod za slovenački jezik.

Uslov

U meniju **Podešavanja** mora biti označen okvir za aktiviranje "Program za proveru pravopisa (spell checker)".

Postupak

1. U editoru aktiviramo polje za unos i upišemo tekst.

Pogrešno napisanu, odnosno nepoznatu reč, program oboji crveno odmah nakon unosa, kada pritisnemo tipku za razmak, odnosno kada dodamo interpunkciju.

2. Ako želimo da proverimo slične reči, koje su na raspolaganju u rečniku, kliknemo na crveno obojenu reč i istovremeno pritisnemo tipku <Ctrl> i desnu tipku miša.

Otvora se meni s predlozima od kojih izaberemo odgovarajuću reč, odnosno oblik reči.

Upozorenje:

Program za proveru pravopisa funkcioniše kod pogrešno upisanih reči u slovenačkom jeziku. Kada tekst na slovenačkom jeziku sadrži citate iz drugih jezika, strane reči, simbole i slično, program za proveru pravopisa će ih označiti kao neodgovarajući tekst. Slično je s naslovima koji su na stranom jeziku i koji se nalaze u zapisu za izvor na slovenačkom jeziku.

Dodavanje reči u lični rečnik nije moguće.

3. Izabrani tekst potvrdimo i zaključimo unos.

¹ Program za proveru pravopisa za slovenački jezik na raspolaganju je samo u sistemu COBISS.SI.

7.3.2 Unos kodiranih podataka

Kodirane podatke možemo unositi na dva načina. Kod upišemo ako nam je poznat, a ako kod ne poznajemo, izaberemo ga iz kratkih šifrnika pomoću padajućih spiskova, ili iz dužih šifrnika koji se otvaraju u odvojenom prozoru.

7.3.2.1 Šifrn timer u padajućem spisku

Kod kratkih šifrn timer odgovarajući kod biramo iz padajućeg spiska.

Postupak

1. Otvorimo potpolje (v. pogl. 7.2).
2. Tipkama za pomeranje <gore> i <dole> ili klikom na polje koje sadži znak "▼" otvaramo padajući spisak.
3. Odgovarajuću vrednost izaberemo na dva načina:
 - tipkama za pomeranje (<dole>, <Home>, <End>, <PgUp>, <Pg Dn>) i zatim pritiskom na tipku <Enter>
 - kursorom miša pokažemo na vrednost i kliknemo

Padajući spisak se zatvara.

4. Zatvaramo potpolje (v. pogl. 7.2).

Izabrana vrednost se prenosi iza oznake potpolja.

Savet:

Vrednost najbrže izaberemo ako u otvorenom spisku pritisnemo tipku s prvim slovom, odnosno brojem željene vrednosti.

Upozorenje:

Ako prenetu vrednost želimo da uklonimo iz potpolja, iz padajućeg spiska izaberemo prvi, tj. prazan red.

7.3.2.2 Šifrn timer u odvojenom prozoru

Kod dužih šifrn timer odgovarajući kod biramo iz spiska u odvojenom prozoru.

Postupak

1. Otvorimo potpolje (v. pogl. 7.2).
2. Unesemo kod ili početni deo koda i kliknemo ikonu za prikaz šifrn timer koja se nalazi nakon polja za unos potpolja ili odmah kliknemo ikonu za prikaz šifrn timer ako želimo da se šifrn timer otvori na početku. Ako šifrn timer želimo da otvorimo samo pomoću tipki, pritisnemo tipku <Tab> i zatim i tipku za razmak.
3. U spisku potražimo i izaberemo odgovarajuću vrednost.

To možemo učiniti na tri načina:

- kursorom miša pokažemo na vrednost i kliknemo
- vrednost izaberemo tipkama za pomeranje (<gore>, <dole>, <Home>, <End>, <PgUp>, <Pg Dn>)
- vrednost potražimo dugmadima **Pretraži i Pretraži dalje**

Prilikom pretraživanja vrednosti u šifrniku kliknemo dugme **Pretraži** i u prozor za upisivanje pojma za pretraživanje unesemo vrednost koju želimo da pretražimo. Dovoljno je da upišemo samo deo vrednosti koju pretražujemo, pri čemu ne smemo da koristimo znak za skraćivanje "*", jer program pretražuje isključivo upisani niz znakova.

Klikom na dugme **Pretraži dalje** pretražujemo sve sledeće vrednosti, ako prva označena vrednost u šifrniku ne odgovara.

4. Kliknemo dugme **U redu** ili pritisnemo tipku za razmak, odnosno tipku <Enter>.

5. Zatvorimo potpolje (v. pogl. 7.2).

Izabrani kod se prenosi u polje za unos nakon oznake potpolja.

Savet:

Iz šifrnika vrednost najbrže biramo ako na nju kliknemo dva puta.

7.3.2.3 Neobavezujući šifrnici

Šifrnici se mogu povezati s potpoljem takođe na taj način da se unos odvija ili pomoću šifrnika, ili slobodnim unosom. U tom slučaju možemo uneti kod iz šifrnika ili drugi tekst po želji.

Neka potpolja su već povezana s takvim šifrnicima, a šifrnici i link možemo formirati i sami.

Tekstove kodiramo i upisujemo u lokalni šifrnici (postupak je opisan u priručniku *Osnovna uputstva COBISS3*), a zatim lokalni šifrnici metodom **Podešavanja / Odredi karakteristike potpolja** povezujemo sa odgovarajućim potpoljem (v. pogl. 7.11). U prozoru **Karakteristike potpolja** moramo isprazniti okvir za aktiviranje kod "Obavezni unos".

7.3.2.4 Šifrnici za nekodirana potpolja

Šifrnici nam mogu pomoći i prilikom unosa slobodnog teksta. Koristimo ih kod potpolja u koja se upisuju fraze koje se ponavljaju.

Postupak unosa isti je kao unos kodiranih podataka pomoću šifrnika u odvojenom prozoru i opisan je u poglavlju 7.3.2.2. Razlika je samo u tome što se nakon izbora koda iz šifrnika u polje za unos, umesto koda, prenese njegovo značenje.

Neka nekodirana potpolja već su povezana s takvim šifrarnicima, a šifrarnik i link možemo formirati i sami.

Tekstove kodiramo i upisujemo u lokalni šifrarnik (v. priručnik *Osnovna uputstva COBISS3*), a zatim lokalni šifrarnik metodom

Podešavanja / Odredi karakteristike potpolja povezujemo sa odgovarajućim potpoljem (v. pogl. 7.11). U prozoru **Karakteristike potpolja** mora biti označen okvir za aktiviranje kod "Pomoć prilikom unosa".

Primer:

Za unos u potpolje 200b – *Opšta oznaka građe* pripremljen je šifrarnik sa sledećim elementima:

"br" – Brajevo pismo
"cm" – Kartografska građa
"er" – Elektronski izvor
"gr" – Grafika
"kt" – Garnitura
"mm" – Multimedija
"mp" – Film
"ob" – Predmet
"pm" – Štampane muzikalije
"sr" – Zvučni snimak
"tm" – Dva medija
"vp" – Građa za vizuelna projekcije
"vr" – Video snimak

Šifrarnik nije obavezan. Po želji, možemo upisati i tekst koji u šifrarniku ne postoji.

Sa šifrarnikom unos je brži, jer ukucavamo samo kod, a tekst opšte oznake građe upisuje se automatski.

7.3.3 Menjanje vrednosti indikatora

Neka polja sadrže indikatore koji dodatno objašnjavaju sadržaj polja, odnos tog polja prema drugim poljima u zapisu ili određuju način tretiranja podataka u ispisima (npr. kataloški listić).

Polje može da ima definisana najviše dva indikatora kojima možemo da odredimo, odnosno da promenimo vrednost.

Postupak

1. Otvorimo polje koje sadrži indikatore.

To možemo učiniti na više načina:

- označimo polje i pritisnemo tipku <Enter>
- označimo polje, pritisnemo i držimo tipku <Alt> te dva puta kliknemo mišem
- označimo polje i izaberemo metodu **Uređivanje / Uredi**
- označimo polje i iz priručnog menija izaberemo metodu **Uredi**

Upozorenje:

Dvostrukim klikom ne otvaramo padajući spisak za određivanje vrednosti indikatora, već sužavamo prikaz polja.

2. Iz padajućeg spiska izaberemo odgovarajuću vrednost indikatora.
3. Izabranu vrednost potvrdimo i zaključimo unos.

To možemo učiniti na više načina:

- kliknemo izvan polja za unos
- pritisnemo tipku <Enter>
- izaberemo metodu **Uređivanje / Potvrđi unos**
- iz priručnog menija izaberemo metodu **Potvrđi unos**

Izabrana vrednost prenosi se u polje za unos nakon oznake indikatora.

7.3.4 Unos u polja pod normativnom kontrolom

Unos podataka u polja kod kojih je uključena normativna kontrola (v. pogl. 2.1.2), razlikuje se od unosa u druga polja. Podatke u njih možemo preneti iz normativne baze podataka CONOR ili SGC ili ih ručno upisati (nazivi korporacija, predmetne odrednice). Za prenos iz normativne baze podataka služi potpolje 3 – *Broj normativnog zapisa* u koje upisujemo identifikacioni broj normativnog zapisa s kojim želimo da povežemo polje u bibliografskom zapisu. Na osnovu tog potpolja u bibliografski zapis se automatski upisuje normativna pristupna tačka, a pri unosu podataka o autorima u njega se dodaju i eventualne varijantne i srodne pristupne tačke iz normativnog zapisa CONOR.

Preko normativne baze podataka odvija se i menjanje polja u bibliografskim zapisima. Potpolje 3 omogućuje i kasnije automatsko usklađivanje polja u bibliografskim zapisima s promenama urađenim u normativnim zapisima (v. pogl. 9.12 i pogl. 10.5).

U COBISS sistemima u kojima normativna kontrola još nije uključena, unos podataka u polja za autore, predmetne odrednice i u odgovarajuća polja bloka 9XX – *Blok za nacionalnu upotrebu* u celini se odvija ručno. Predmetne odrednice oblikovane po drugim predmetnim indeksima takođe unosimo ručno u polja za predmetne odrednice.

7.3.4.1 Normativna kontrola CONOR

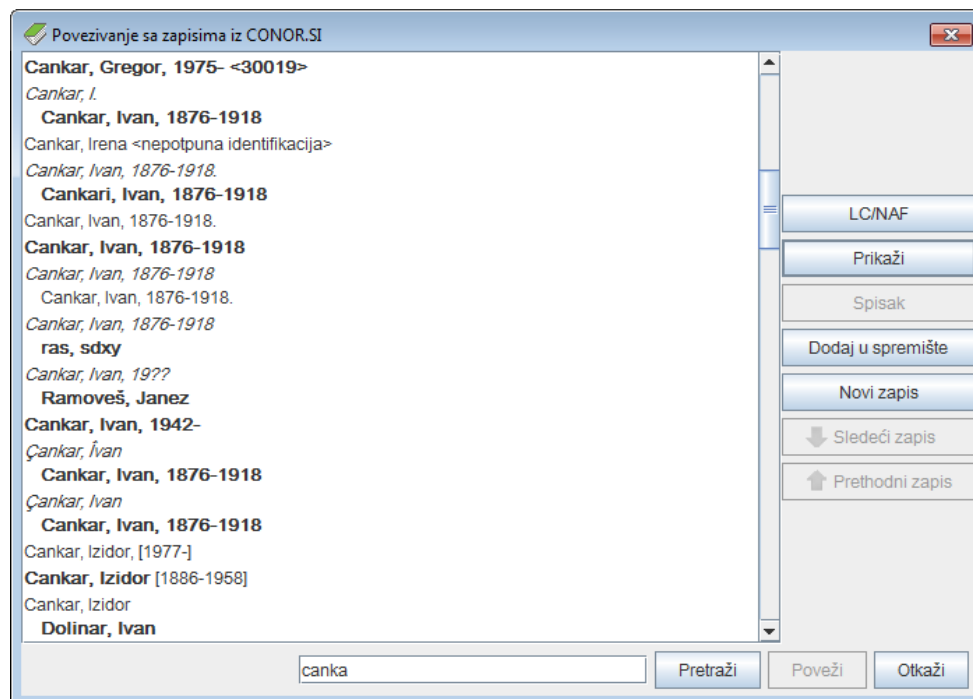
Za povezivanje polja za autore sa odgovarajućim normativnim zapisom iz baze CONOR služi prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX**.

Elementi prozora su:

- naslovni red

- levi deo prozora koji može da sadrži spisak pristupnih tačaka ili prikaz normativnog zapisa u COMARC formatu ili u MARC 21 formatu.
- polje za unos zahteva za pretraživanje
- dugmad
 - **LC/NAF** – prelazak u bazu podataka LC/NAF
 - **CONOR.XX** – prelazak u bazu podataka CONOR.XX
 - **Prikaži** – prikaz kompletnog zapisa za izabranu pristupnu tačku sa spiska
 - **Spisak** – prikaz spiska pristupnih tačaka koji dobijamo nakon pretraživanja
 - **Dodaj u spremište** – prelazak u prozor **Normativni zapis (CONOR)**; izabrani zapis se prenosi u spremište zapisa (zapisi iz baze podataka LC/NAF pri tom se konvertuju u COMARC/A format)
 - **Novi zapis** – prelazak u prozor **Normativni zapis (CONOR)**
 - **Sledeći zapis** – prikaz sledećeg zapisa sa spiska
 - **Prethodni zapis** – prikaz prethodnog zapisa sa spiska
 - **Pretraži** – aktiviranje pretraživanja nakon unosa zahteva za pretraživanje
 - **Poveži** – zatvaranje prozora; u potpolje 3 upisuje se identifikacioni broj normativnog zapisa
 - **Otkazi** – zatvaranje prozora; polje se pohranjuje bez promene u potpolju 3

Dugme **LC/NAF** vidljivo je kada pretražujemo po bazi podataka CONOR.XX; kada pretražujemo po bazi podataka LC/NAF, vidljivo je dugme **CONOR.XX**. Dugme **Prikaži** aktivno je kada je u prozoru prikazan spisak pristupnih tačaka, dugmad **Spisak**, **Sledeći zapis** i **Prethodni zapis** aktivna su kada je u prozoru prikazan kompletan zapis, a dugme **Poveži** aktivno je samo kada je u prozoru prikazan kompletan zapis iz baze podataka CONOR.XX.

Slika 7.3-2: Primer prozora za povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX

U spisku u levom delu prozora prikazane su različite vrste pristupnih tačaka iz normativne baze podataka. Međusobno se razlikuju na sledeći način:

- **Normativne pristupne tačke** iz baze podataka CONOR.XX, koje u potpolju 100b imaju kod "a" – *usvojena*, u spisku su ispisane masnim slovima; ostale normativne pristupne tačke ispisane su običnim pismom.
- **Varijantne pristupne tačke** ispisane su italikom. Nakon svake varijantne pristupne tačke u sledećem redu sledi pripadajuća normativna pristupna tačka koja je pomerena udesno.
- **Srodne pristupne tačke** ispisane su običnim pismom. Nakon svake srodne pristupne tačke u sledećem redu sledi pripadajuća normativna pristupna tačka koja je pomerena udesno.

Na spisku iz baze podataka CONOR.XX prikazani su i neki drugi podaci:

- U slučaju kada godina nije deo normativne pristupne tačke (ne postoji potpolje 200f – *Datumi*), u uglastoj zagradi se ispisuju godine iz potpolja 190a – *Godina* (rođenja ili početka) i 191a – *Godina* (smrti ili prestanka).
- U trougaonoj zagradi ispisuje se potpolje 200r – *Šifra istraživača*.
- Dopiše se tekst "više osoba", ako je u potpolju 120b – *Lično ime se razlikuje ili se ne razlikuje* kod "b" – *lično ime se ne razlikuje*.
- Dopiše se tekst "nepotpuna identifikacija", ako u zapisu nije ispunjeno potpolje 120b – *Lično ime se razlikuje ili se ne razlikuje*, te nijedno od polja 190 – *Datum rođenja/početka*, 191 – *Datum smrti/prestanka*,

200c – Dodaci imenu, 200d – Rimski brojevi, 200f – Datumi, 200r – Šifra istraživača.

7.3.4.1.1 Unos novog polja

Umesto da u polja, kod kojih je uključena normativna kontrola, podatke upisujemo ručno, u normativnoj bazi podataka samo potražimo željenu pristupnu tačku i potvrdimo pripadajući normativni zapis.

Postupak

1. Otvorimo potpolje 3 i u njega upišemo zahtev za pretraživanje: proizvoljno izabrane reči ili početke reči iz pristupne tačke (pretraživanje rečima) ili pristupnu tačku u znacima navoda, pri čemu eventualno skraćivanje označimo znakom "*" (frazno pretraživanje). Možemo da upišemo i identifikacioni broj odgovarajućeg normativnog zapisa, ako nam je poznat.
2. Zatim pritisnemo tipku <Enter> ili tipku <Tab>, potom i tipku za razmak, a možemo da kliknemo i ikonu pored polja za unos zahteva za pretraživanje.

Ako se u normativnoj bazi podataka nalaze pristupne tačke koje odgovaraju zahtevu za pretraživanje, otvara se prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX** sa spiskom tih pristupnih tačaka.

Savet:

Za pristupne tačke sa spiska možemo proveriti normativne zapise. To činimo tako što izaberemo odgovarajuću pristupnu tačku i kliknemo dugme **Prikaži**. U prozoru se prikazuje zapis u MARC formatu, a spisak kasnije ponovo možemo da otvorimo klikom na dugme **Spisak**.

Ako u normativnoj bazi podataka ne postoji odgovarajuća pristupna tačka, ispisuje se programska poruka. Nakon potvrđivanja klikom na dugme **U redu**, otvara se prazan prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX** sa upisanim zahtevom za pretraživanje u polju za unos.

Upozorenje:

Ako kao rezultat pretraživanja dobijemo previše zapisa, ispisuje se poruka da treba da poboljšamo zahtev za pretraživanje. Pretraživanje ponavljamo tako što upišemo precizniji zahtev za pretraživanje.

3. Ako tražena pristupna tačka ne postoji u spisku, pretražujemo i po varijantnim oblicima. Novi zahtev za pretraživanje upisujemo u polje za unos ispod spiska imena i kliknemo dugme **Pretraži**.

Upozorenje:

Preciznost prilikom pretraživanja odgovarajuće pristupne tačke veoma je značajna, jer bismo u suprotnom mogli da kreiramo novi zapis za isti

entitet ili da bibliografski zapis povežemo s pogrešnim normativnim zapisom.

4. Ako smo normativni zapis pronašli u normativnoj bazi CONOR.XX i ako imamo odgovarajuću privilegiju za uređivanje, proverimo da li zapis treba i dopuniti. Dopunjavamo ga tako što kliknemo dugme **Dodaj u spremište** i zatim pratimo korake od 4 do 6 u poglavlju 9.9. Zatim se vratimo u prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX**. Potražimo zapis koji smo upravo uredili.

Upozorenje:

Od vrste zapisa i od privilegija koje imamo zavisi kojim ćemo podacima moći da dopunjujemo normativni zapis.

Uređivanje zapisa za koje je neka biblioteka preuzela odgovornost, dozvoljeno je samo katalogizatorima iz te biblioteke i katalogizatorima s privilegijom CAT_CONOR. Izuzetak su varijantne pristupne tačke u zapisima za lična imena koje uvek može da dodaje bilo koji katalogizator.

Za uređivanje kompletnih zapisa za lična imena katalogizatoru je potrebna privilegija CAT_NEWPN. Bez te privilegije može se uređivati samo ograničen skup polja.

Za uređivanje bilo kojih podataka u zapisima za korporacije katalogizatoru je potrebna privilegija CAT_NEWCB. Bez te privilegije u zapis se ne mogu dodati ni varijantne pristupne tačke.

5. Ako normativni zapis nismo pronašli u normativnoj bazi CONOR.XX, možemo da pretražujemo i po stranjoj normativnoj bazi podataka LC/NAF, tako što kliknemo dugme **LC/NAF**.

Savet:

Klikom na dugme **CONOR.XX** možemo kasnije da se vratimo na pretraživanje po normativnoj bazi CONOR.XX

6. Ako smo normativni zapis pronašli u bazi podataka LC/NAF, odande ga preuzimamo, ako za to imamo privilegiju. Kliknemo dugme **Dodaj u spremište** i zatim pratimo korake od 4 do 6 u poglavlju 9.7.1. Zatim se vratimo u prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX**. Potražimo zapis koji smo preuzeli.

Upozorenje:

Mogućnost preuzimanja normativnih zapisa imaju samo katalogizatori s privilegijom CAT_NEWPN (za osobe) ili CAT_NEWCB (za korporacije).

7. Ako normativni zapis ne pronađemo i ako imamo odgovarajuću privilegiju za kreiranje zapisa, kliknemo dugme **Novi zapis** i u prozoru **Normativni zapis (CONOR)**, koji se otvara, odnosno postaje aktivan, kreiramo novi normativni zapis (v. pogl. 9.8). Zatim se vratimo u prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX**. Potražimo zapis koji smo kreirali.

Upozorenje:

Normativne zapise za lična imena mogu da kreiraju svi katalogizatori.

*Mogućnost kreiranja normativnog zapisa za naziv korporacije imaju samo katalogizatori s privilegijom CAT_NEWCB. Za katalogizatore bez te privilegije, dugme **Novi zapis** nije aktivno, te zato odrednicu ručno moraju da unesu u bibliografski zapis.*

8. Ako normativni zapis ne pronađemo, a privilegiju za kreiranje zapisa nemamo, klikom na dugme **Otkazi** napuštamo prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX** i polje u bibliografskom zapisu ispunimo ručno. U suprotnom, nastavljamo s tačkom 9.
9. U spisku pristupnih tačaka izaberemo odgovarajuću pristupnu tačku i kliknemo dugme **Prikaži** te zatim i dugme **Poveži**.
Prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX** se zatvara. U bibliografski zapis, u potpolje 3, upisuje se identifikacioni broj normativnog zapisa, a istovremeno se automatski dodaju i sva potpolja iz normativne pristupne tačke (u slučaju ličnih imena autora i šifra istraživača). U bibliografski zapis dodaju se i sve eventualne varijantne i srodne pristupne tačke iz normativnog zapisa.
10. U polju za odrednicu ručno ispunimo potpolja koja nisu obuhvaćena normativnom kontrolom (npr. unesemo kod za vrstu autorstva).
11. Ako u normativnom zapisu nedostaje oblik pristupne tačke koja se nalazi u izvoru, a mi nemamo odgovarajuću privilegiju da bismo mogli da je dodamo u normativni zapis, ručno je unesemo u bibliografski zapis.

7.3.4.1.2 Povezivanje postojećih polja

Bibliografski zapisi mogu da sadrže odrednice koje nisu povezane s normativnom bazom. Poznajemo ih po tome jer im nedostaje identifikacioni broj normativnog zapisa u potpolju 3.

Prilikom uređivanja takvih zapisa, nepovezane odrednice po mogućnosti treba povezati sa odgovarajućim normativnim zapisima. Ako odrednice za lična imena prilikom uređivanja ne povežemo, a pri tom se neka od odrednica nalazi u normativnoj bazi podataka, program nas na to upozorava.

Postupak

1. Otvaramo potpolje 3 u polju s nepovezanim odrednicom.

2. Kliknemo ikonu .

Ako u normativnoj bazi podataka ne postoji odgovarajuća pristupna tačka, ispisuje se programska poruka.

Otvora se prozor **Povezivanje sa zapisima iz CONOR.XX**. Ako pristupna tačka postoji, ispisuje se u spisku pristupnih tačaka iz normativne baze podataka.

3. Zatim pratimo korake od 4 do 11 kod postupka u pogl. 7.3.4.1.1.

Mogućnosti ...

Veći broj bibliografskih zapisa s nepovezanim poljima za lična imena posebnom metodom možemo istovremeno povezati u prozoru **Normativni zapis (CONOR)** (v. pogl. 9.4.3).

7.3.4.1.3 Prevezivanje polja

Prevezivanje koristimo prilikom ispravljanja pogrešno povezanih polja u bibliografskim zapisima. Reč je o poljima kod kojih je u potpolju 3 upisan identifikacioni broj pogrešnog normativnog zapisa.

Polje moramo povezati sa odgovarajućim normativnim zapisom.

Postupak

1. Otvaramo potpolje 3 u polju s pogrešno povezanom odrednicom.

Upozorenje:

Ako se odrednica u bibliografskom zapisu razlikuje od normativne pristupne tačke u normativnoj bazi podataka, a u potpolju 3 se nalazi identifikacioni broj pravog normativnog zapisa, sadržaj potpolja ne treba ispravljati. Dovoljno je, da ponovo pohranimo bibliografski zapis i program će odrednicu automatski ispraviti.

To se događa ako smo u normativnom zapisu ispravili oblik normativne pristupne tačke, a pri tom nismo pohranili bibliografski zapis te nije izvedeno automatsko usklađivanje bibliografske s normativnom bazom podataka.

2. Izbrišemo identifikacioni broj pogrešnog normativnog zapisa. Zatim pratimo korake od 2 do 11 kod postupka u pogl. 7.3.4.1.1.

Mogućnosti ...

Veći broj bibliografskih zapisa s pogrešno povezanim poljima za lična imena posebnom metodom istovremeno možemo povezati u prozoru **Normativni zapis (CONOR)** (v. pogl. 9.4.3).

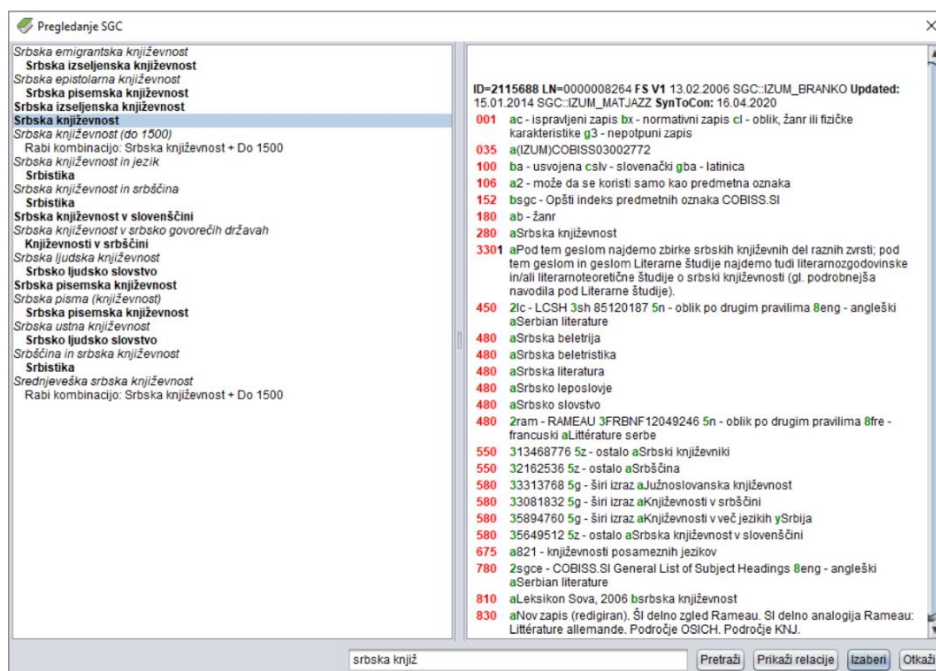
7.3.4.2 Normativna kontrola SGC

Za povezivanje polja za predmetne odrednice sa odgovarajućim normativnim zapisom iz baze SGC služi prozor **Pregledanje SGC**.

Elementi prozora su:

- red sa naslovom
- levi deo prozora sa spiskom pristupnih tačaka koje dobijamo nakon pretraživanja
- desni deo prozora koji za izabranu pristupnu tačku sa spiska sadrži kompletan zapis
- polje za unos zahteva za pretraživanje
- dugmad

- **Pretraži** – pokretanje pretraživanja nakon unosa zahteva za pretraživanje
- **Prikaži relacije** – prikaz zapisa za izabranu pristupnu tačku u prikazivaču u kojem u relacijama možemo da proverimo šire, uže ili srodne izraze. Klikom na dugme **Izaberi** zapis iz prikazivača prenosi se u prozor **Pregledanje SGC**.
- **Izaberi** – zatvaranje prozora; u potpolje 3 upisuje se identifikacioni broj normativnog zapisa SGC
- **Otkazi** – zatvaranje prozora; polje se pohranjuje bez promene u potpolju 3

Slika 7.3-3: Primer prozora za povezivanje sa zapisima iz SGC

U levom delu prozora na spisku su različite vrste pristupnih tačaka iz normativne baze podataka SGC koje razlikujemo na sledeći način:

- **Normativne pristupne tačke SGC** ispisane su na spisku masnim slovima (polje 2XX iz normativnih zapisa, tj. zapisa koji u potpolju 001b imaju kod "x" – *normativni zapis*).
- **Varijantne pristupne tačke** ispisane su kurzivom (polje 4XX iz svih zapisa i polje 2XX iz uputnih i opštih tumačnih zapisa, tj. zapisa koji u potpolju 001b imaju kod "y" – *uputni zapis* ili kod "z" – *opšti tumačni zapis*). Iza svake varijantne pristupne tačke u sledećem redu sledi:
 - pripadajuća normativna pristupna tačka koja je ispisana masnim slovima i uvučena nadesno (ako je reč o normativnom zapisu).
 - pripadajuća uputnica iz polja 310 koja je ispisana običnim slovima i uvučena udesno (ako je reč o uputnom zapisu).
 - pripadajuća uputnica iz polja 320 koja je ispisana običnim slovima i uvučena udesno (ako je reč o opštem tumačnom zapisu).

- **Normativne pristupne tačke oblikovane po pravilima iz drugih sistema predmetnih odrednica** ispisane su na isti način kao i varijantne pristupne tačke, dakle kurzivom, u okruglim zagradama dodat im je samo kod za sistem iz potpolja 4XX2.
- **Normativne pristupne tačke SGC na engleskom jeziku** ispisane su običnim slovima (polje 7XX). U okruglim zagradama dodat je kod sistema "SGCE" iz potpolja 7XX2. Iza svake normativne pristupne tačke na drugom jeziku u sledećem redu sledi:
 - pripadajuća pristupna tačka koja je ispisana masnim slovima i uvučena udesno (ako je reč o normativnom zapisu).
 - pripadajuća uputnica iz polja 310 koja je ispisana običnim slovima i uvučena udesno (ako je reč o uputnom zapisu).
 - pripadajuća uputnica iz polja 320 koja je ispisana običnim slovima i uvučena udesno (ako je reč o opštem tumačnom zapisu).

Na spisku se vide zapisi iz SGC bez obzira na vrstu predmetne odrednice koju upisujemo u bibliografski zapis, a relaciju možemo da uspostavimo samo sa zapisom za odgovarajuću vrstu pristupne tačke. Neodgovarajuće pristupne tačke i pripadajući podaci ispisani su na spisku sivom bojom (npr. ako u potpolje 6063 upišemo umesto tematske predmetne odrednice lično ime, na spisku inače vidimo podatke iz normativnog zapisa za to lično ime, ali ispisani su sivom bojom). Samo podaci iz odgovarajućih zapisa ispisuju se crnom bojom.

Odgovarajuće kombinacije su:

- polje 600 u bibliografskom zapisu i polje 200 u normativnom zapisu SGC
- polje 601 u bibliografskom zapisu i polje 210 u normativnom zapisu SGC
- polje 602 u bibliografskom zapisu i polje 220 u normativnom zapisu SGC
- polje 604 u bibliografskom zapisu i polje 240 ili 243 u normativnom zapisu SGC
- polje 605 u bibliografskom zapisu i polje 230 u normativnom zapisu SGC
- polje 606 u bibliografskom zapisu i polje 250 ili 280 u normativnom zapisu SGC
- polje 607 u bibliografskom zapisu i polje 215 u normativnom zapisu SGC
- polje 609 u bibliografskom zapisu i polje 280 u normativnom zapisu SGC

7.3.4.2.1 Unos novog polja

U polja 60X kod kojih je uključena normativna kontrola podatke ne upisujemo ručno, već u normativnoj bazi podataka samo potražimo željenu pristupnu tačku i potvrdimo pripadajući normativni zapis. Izuzetak su vremenske predmetne odrednice u polju 608. Unos polja 608 je slobodan, jer u SGC ne postoje zapisi za vremenske predmetne odrednice.

Upozorenje:

Za unos u potpolje 60X3 i za menjanje ili brisanje podataka u polju 60X u kojem je potpolje 60X3 potrebna nam je privilegija CAT_SUBLINK.

Postupak

1. Otvaramo potpolje 3 i u njega upisujemo zahtev za pretraživanje: proizvoljne reči ili početke pojedinačnih reči iz predmetne odrednice (pretraživanje po rečima) ili predmetnu odrednicu između navodnika pri čemu eventualno skraćivanje označavamo znakom "*" (frazno pretraživanje). Možemo da upišemo i identifikacioni broj odgovarajućeg normativnog zapisa ako ga znamo.
2. Potom pritisnemo tipku <Enter> ili tipku <Tab> i nakon toga razmaknicu, a možemo i da kliknemo ikonu pored polja za unos zahteva za pretraživanje.

Ako se u normativnoj bazi podataka nalaze verifikovani zapisi s pristupnim tačkama, otvara se prozor **Pregledanje SGC** sa spiskom tih pristupnih tačaka.

Savet:

Za pristupne tačke sa spiska u levom delu prozora možemo brzo da proverimo normativne zapise u desnom delu prozora. Kada se tipkama za pomeranje <gore>, <dole> ili mišem pomeramo po spisku u levom delu prozora, u desnom delu se prikazuje pripadajući zapis izabrane pristupne tačke.

Ako se u normativnoj bazi podataka ne nalazi odgovarajuća pristupna tačka, ispisuje se programska poruka. Nakon potvrđivanja klikom na dugme **U redu** otvara se prazan prozor **Pregledanje SGC** s upisanim zahtevom za pretraživanje u polju za unos.

Upozorenje:

Ako za rezultat pretraživanja dobijemo previše zapisa, ispisuje se poruka da poboljšamo zahtev za pretraživanje. Pretraživanje ponavljamo tako što upišemo precizniji zahtev za pretraživanje.

3. Ako tražena pristupna tačka nije na spisku, pretražimo još po varijantnim oblicima tako što novi zahtev za pretraživanje upišemo u polje za unos i kliknemo dugme **Pretraži**.

Upozorenje:

Pri pretraživanju odgovarajuće pristupne tačke obavezno uvažavamo načela predmetnog označavanja predmetnim indeksom SGC. Zbog pogrešne predmetne odrednice u bibliografskom zapisu pretraživanje neće dati odgovarajuće rezultate.

4. Klikom na dugme **Prikaži relacije** možemo pristupiti zapisima koji su s prvobitno izabranim zapisom povezani. Možemo da proverimo i šire, uže i srodne zapise. Zapis koji smo izabrali otvara se u prikazivaču. Ako u donjem delu prozora **Relacije** izaberemo drugi zapis i kliknemo dugme **Otvori**, u prikazivač se učitava drugi zapis, a ako ga potvrdimo nakon toga dugmetom **Izaberi**, prenosi se i u prozor **Pregledanje SGC**.
5. Ako na spisku pristupnih tačaka ne pronađemo odgovarajuću pristupnu tačku, klikom na dugme **Otkazi** napuštamo prozor **Pregledanje SGC** i polje 60X u bibliografskom zapisu popunjavamo ručno. Inače, nastavljamo postupak u tački 6.
6. Na spisku pristupnih tačaka izaberemo odgovarajuću pristupnu tačku i kliknemo dugme **Izaberi**.

Prozor **Pregledanje SGC** se zatvara. U bibliografski zapis u potpolje 3 upisuje se identifikacioni broj normativnog zapisa SGC, u potpolje 2 upisuje se kod sistema "SGC", a istovremeno se automatski dodaju i sva potpolja iz normativne pristupne tačke.

7.3.4.2.2 Povezivanje postojećih polja

Predmetne odrednice koje nisu povezane sa normativnom bazom SGC prepoznajemo po nedostajućem identifikacionom broju normativnog zapisa u potpolju 3. Ove predmetne odrednice možemo da povežemo ako postoji odgovarajući normativni zapis.

Postupak

1. Otvaramo potpolje 3 u polju sa nepovezanim predmetnom odrednicom.

2. Kliknemo ikonu .

Ako u normativnoj bazi podataka ne postoji odgovarajuća pristupna tačka, ispisuje se programska poruka.

Otvora se prozor **Pregledanje SGC**. Ako pristupna tačka postoji, ispisuje se na spisku pristupnih tačaka iz normativne baze podataka.

3. Zatim pratimo korake od 3 do 6 kod postupka koji je opisan u pogl. 7.3.4.2.1.

7.3.5 Unos pomoću numeratora

U pojedina potpolja brojevi se prepisuju s numeratora.

Uslov

Numerator mora da bude definisan (v. pogl. 12.1.10.1).

Postupak

1. Otvaramo odgovarajuće potpolje (npr. 020b, 021b).
2. Iz priručnog menija izaberemo metodu **Aktiviraj numerator <naziv numeratora>**.

U polje za unos upisuje se sledeći broj s numeratora.

Upozorenje:

Ako je za isto potpolje definisano više numeratora, najpre moramo da izaberemo odgovarajući numerator.

3. Zatvorimo potpolje.

7.3.6 Specifičnosti prilikom unosa u polja COMARC/B formata

U nastavku je detaljnije opisan unos u neka polja COMARC/B formata, kod kojih postoje određene specifičnosti.

7.3.6.1 Polja za povezivanje kod kontinuiranih izvora (4XX)

Polja u bloku 4XX, koja se koriste za prikaz odnosa između kontinuiranih izvora koji opisujemo i srodnih kontinuiranih izvora, sadrže potpolja *a – Stvarni/ključni naslov* i *x – ISSN* u koja unosimo (ključni) naslov i/ili ISSN srodnog kontinuiranog izvora.

Potpolje *a* treba uneti samo kada zapis za srodni kontinuirani izvor ne postoji u COBIB-u ili kada u postojećem zapisu nema polja *530 – Ključni naslov*. Potpolje *a* unosimo i onda kada nemamo ISSN.

Uslov

Dodali smo odgovarajuće polje iz bloka 4XX.

Postupak

1. Otvorimo potpolje *x*.
2. Unesemo ISSN srodnog kontinuiranog izvora.

Nakon potvrđivanja unosa otvara se prozor sa odgovarajućim upozorenjem. Sledeći postupak razlikuje se s obzirom na to

1. **da li zapis s tim ISSN-om postoji u COBIB-u, a zapis sadrži i polje 530** (u upozorenju se ispisuje ključni naslov iz COBIB-a, tj. COBIB: KT=<ključni naslov>).
2. **da li zapis s tim ISSN-om postoji u COBIB-u i u ISSN bazi, ali zapis u COBIB-u ne sadrži polje 530** (u upozorenju se ispisuje ključni naslov iz ISSN baze, tj. COBIB: KT=?, ISSN: KT=<ključni naslov>, a program nas istovremeno upozorava na to da ključni naslov posebnom metodom treba uneti u potpolje *a*).

3. **da li zapis s tim ISSN-om postoji u COBIB-u, ali ne i u ISSN bazi; zapis u COBIB-u ne sadrži polje 530** (u upozorenju se ispisuje naslov iz COBIB-a, tj. COBIB: KT=?, TI=<stvarni naslov>, ISSN: KT=?, a program nas istovremeno upozorava da stvarni naslov treba upisati u potpolje a).
 4. **da li zapis s tim ISSN-om ne postoji u COBIB-u, a postoji u ISSN bazi** (u upozorenju se ispisuje ključni naslov iz baze ISSN, tj. ISSN: KT=<ključni naslov>, a program nas istovremeno upozorava da ključni naslov posebnom metodom treba uneti u potpolje a).
 5. **da li zapis s tim ISSN-om ne postoji, ni u COBIB-u ni u ISSN bazi** (u upozorenju se ključni naslov iz ISSN baze ne ispisuje, tj. ISSN: KT=?, a program nas istovremeno upozorava na to da stvarni naslov treba upisati u potpolje a).
3. Kliknemo dugme **U redu**.
ISSN srodnog kontinuiranog izvora prenosi se u polje za unos iza oznake potpolja.
U slučaju uslova pod 1. tačkom, 2. koraka, postupak je time zaključen, a u slučaju drugih uslova nastavljamo sa sledećim korakom.
 4. Otvaramo potpolje a.
 5. Unesemo naslov.
 - Ako važi uslov pod 2. ili 4. tačkom, kod 2. koraka, iz priručnog menija izaberemo metodu **Prenesi naslov iz ISSN**.
Ključni naslov se iz ISSN baze programski upiše u polje za unos.
 - Ako važi uslov pod 3. tačkom, kod 2. koraka, unosimo stvarni naslov srodnog kontinuiranog izvora koji prepisujemo iz polja 200 u zapisu za srodni kontinuirani izvor u COBIB-u.
 - Ako važi uslov pod 5. tačkom, kod 2. koraka, unesemo stvarni naslov srodnog kontinuiranog izvora koji prepisujemo s publikacije.
 6. Zatvorimo potpolje.
Ključni, odnosno stvarni naslov, prenosi se u polje za unos iza oznake potpolja.

7.3.6.2 ISBN (010)

Ako u zapis unesemo 10-cifreni ISBN, moramo uneti i 13-cifreni koji program, na osnovu 10-cifrenoga broja, sam izračuna.

Uslov

Zapis mora sadržati polje 010 sa 10-cifrenim ISBN-om u potpolju a.

Postupak

1. Nakon polja 010 sa 10-cifrenim ISBN-om dodajemo još jedno polje 010 koje sadrži potpolje a.
2. Otvaramo potpolje 010a.
3. Iz priručnog menija izaberemo metodu **Dodaj 13-cifreni ISBN**.

U polje za unos upisuje se adekvatno izračunat 13-cifreni ISBN.

4. Zatvaramo potpolje.

7.3.6.3 Država izdavanja (102)

Kod katalogizacije članaka i sastavnih delova možemo preneti kod države iz zapisa za izvor.

Postupak

1. Otvaramo potpolje 102a.
2. Iz priručnog menija izaberemo metodu **Prenesi kod države za izvor**.
U polje za unos upisuje se kod države koji važi za izvor.
3. Zatvaramo potpolje.

7.3.6.4 Privezane publikacije – adligati (481, 482)

Prilikom katalogizacije monografskih publikacija, u polje 481 možemo programski da dodamo podatke iz zapisa za privezanu jedinicu, a prilikom katalogizacije privezane publikacije, u polje 482 možemo da dodamo podatke iz zapisa za osnovnu jedinicu.

Postupak

1. Klikom označimo polje 481 ili 482.
2. Izaberemo metodu **Uređivanje / Prenesi podatke (COBISS.XX-ID)**.
Otvora se prozor **Podaci o izvoru**.
3. Kod "COBISS.XX-ID" upišemo identifikacioni broj odgovarajućeg bibliografskog zapisa. Prozor zatvaramo klikom na dugme **U redu**.

U polje se ugrađuju polja i potpolja sa upisanim podacima iz odgovarajućeg zapisa.

Upozorenje:

Ako u polju 481 ili 482 imamo već upisane podatke, prilikom prenosa će ih prekriti podaci iz drugog zapisa. Izuzetak su potpolja 0, 5 in 9 koja su ugrađena u polje 200, jer se iz njih podaci ne brišu.

Mogućnosti ...

Metodu **Prenesi podatke (COBISS.XX-ID)** možemo da izaberemo i iz priručnog menija.

7.3.7 Vrednosti koje korisnik unapred definiše

U zapis možemo uneti vrednosti koje smo unapred sami definisali. Način na koji ih definišemo opisan je u poglavlju 11.4.

Uslov U datoteci privremeno pohranjenih zapisa mora biti kreiran zapis tipa "default" s podacima koji predstavljaju definisane vrednosti.

Postupak

1. Po želji otvaramo potpolje u koje želimo da dodamo vrednost koju smo sami definisali.
2. Izaberemo metodu **Uređivanje / Dodaj definisanu vrednost**.
U polje za unos upisuje se sadržaj iz odgovarajućeg potpolja zapisa tipa "default".
3. Zatvorimo potpolje.

Mogućnosti ... Vrednost koju smo sami definisali možemo dodati i pritiskom na tipke <Ctrl> + <D>.

Upozorenje:

Prilikom učitavanja zapisa u editor, u prazan zapis se, kao podrazumevane vrednosti, automatski upisuju one vrednosti koje su za izabranu masku definisane na nivou sistema.